

Désanne van Brederode

De mens is dood, leve de mensen!

In mijn roman *Het opstaan* (Querido, 2004) toonde ik hoe maatschappelijk betrokken, veelal linkse kunstenaars en intellectuelen zozeer opgaan in hun eigen diepgaande reflecties, dat ze niet door hebben hoe er onder hun ogen een zogenaamd vrijwillige uittocht van migranten plaatsheeft, naar een kleurrijke, gloednieuwe allochtonenstad in het uiterste noorden van Nederland - die ten slotte door een handvol opzettelijk binnengelaten terroristen in de as wordt gelegd. Ik begon al aan het boek vóór 9/11, omdat ik in mijn eigen volksbuurt in Amsterdam bemerkte dat de interesse voor buitenlandse buurtgenoten maar zeer oppervlakkig was en vooral de zo leuke veelkleurigheid, de winkeltjes en restaurantjes betrof: 'Kijk ons eens tolerant zijn'. Ik achtte de kans groot dat de 'liefde' ook zo weer voorbij kon zijn. Bovendien plaatste ik toen al vraagtekens bij de zelfvoldane gedachte dat extreemrechts in Nederland nóóit echt voet aan de grond zou krijgen.

Twintig jaar later, in 2024, verscheen bij uitgeverij Thomas Rap de roman *De Gloed* van Annemarie de Gee, waarin een hoogopgeleide, linkse, geëngageerde jonge vrouw en moeder in de ban raakt van een riviercruiser vol vluchtelingen in het water voor haar huis. Ze schrikt soms van haar eigen angst en vooroordelen, maar zoekt ook naar rechtvaardigingen voor haar xenofobie én haar onverschilligheid ten aanzien van het lot van deze mensen.

In mijn lezing wil ik een lans breken voor fictie die poogt bloot te leggen dat achter mooie, hoopvolle filosofische woorden over menselijkheid en 'de mens' soms helemaal niet die empathie schuilgaat waarover zo hoog wordt opgegeven. Al het praten erover, in kringen van gelijkgestemden, is soms slechts ijdel uitstel van handelen. Tot het te laat is.